KLUCZ ODPOWIEDZI · DLA NAUCZYCIELA

Sprawdzian z dobra wspólnego

Grupa A

1. (1 pkt) **B**

2. (1 pkt) **C**

3. (2 pkt) **1. F; 2. F** — po 1 pkt za zdanie

4. (4 pkt) **1–D, 2–C, 3–B, 4–A** — po 1 pkt za parę

5. (4 pkt) **1–C, 2–A, 3–D, 4–B** — po 1 pkt za parę

6. (2 pkt) **(1) negatywny; (2) pozytywny** — po 1 pkt za lukę

7. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: CSR: dobrowolne uwzględnianie przez firmy aspektów społecznych i ekologicznych w działalności biznesowej. Np. firma IT finansująca warsztaty programowania dla młodzieży z małych miejscowości.
Punktacja: Definicja (1), przykład (1).

8. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Dobro wspólne (art. 1 Konstytucji: „Rzeczpospolita Polska jest dobrem wspólnym wszystkich obywateli") — wartości i zasoby służące ogółowi: bezpieczeństwo, infrastruktura, edukacja. Przykłady: 1) Płacenie podatków. 2) Ochrona środowiska naturalnego.
Punktacja: Definicja (1 pkt), 2 przykłady (1 pkt).

9. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Efekt gapowicza polega na tym, że jednostka korzysta z dobra publicznego (niewykluczalnego), nie ponosząc kosztów jego wytworzenia lub utrzymania, licząc, że sfinansują je inni. Przykładem może być osoba, która nie płaci podatków wspierających obronę narodową, a mimo to jest chroniona przez wojsko na równi z osobami, które te podatki płacą.
Punktacja: Poprawne wyjaśnienie istoty efektu gapowicza (1 pkt) + trafny przykład (1 pkt). Max 2 pkt.

10. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Problem gapowicza polega na tym, że jednostka korzysta z dobra wspólnego, unikając jednocześnie ponoszenia kosztów jego wytworzenia lub utrzymania, ponieważ ze względu na niewykluczalność dobra publicznego nie można jej pozbawić dostępu do niego mimo braku wkładu. Przykładem jest mieszkaniec wspólnoty mieszkaniowej, który nie wpłaca swojej części na remont klatki schodowej, mimo że z wyremontowanej klatki korzysta na równi z pozostałymi mieszkańcami, którzy pokryli koszty.
Punktacja: 1 pkt – poprawne wyjaśnienie (jednostka korzysta z dobra wspólnego, unikając ponoszenia kosztów jego wytworzenia lub utrzymania, ponieważ z dobra publicznego nie można jej wykluczyć). 1 pkt – trafny przykład. Maks. 2 pkt.

Grupa B

1. (1 pkt) **C**

2. (1 pkt) **B**

3. (2 pkt) **1. P; 2. F** — po 1 pkt za zdanie

4. (4 pkt) **1–B, 2–A, 3–D, 4–C** — po 1 pkt za parę

5. (4 pkt) **1–B, 2–D, 3–C, 4–A** — po 1 pkt za parę

6. (2 pkt) **(1) niewyłącznością; (2) nierywalizacyjnością** — po 1 pkt za lukę

7. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Po pierwsze, dobro wspólne obejmuje korzyść całej wspólnoty politycznej, podczas gdy interes partykularny dotyczy wybranej grupy (np. branży, regionu) i może być realizowany kosztem innych. Po drugie, dobro wspólne ma zwykle charakter długofalowy i wymaga godzenia sprzecznych interesów, natomiast interes partykularny bywa nastawiony na doraźną, krótkoterminową korzyść konkretnej grupy.
Punktacja: Za każdą trafnie wskazaną i uzasadnioną różnicę – 1 pkt (maks. 2 pkt). Przykładowe różnice: zasięg beneficjentów (całość wspólnoty vs. wybrana grupa), relacja do konfliktu interesów (dobro wspólne ma godzić interesy, interes partykularny je faworyzuje), trwałość (dobro wspólne ma charakter długofalowy, interes partykularny bywa doraźny). 2 pkt.

8. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Tragedia wspólnego pastwiska to sytuacja, w której wielu użytkowników korzysta z dobra wspólnego (niewykluczalnego, ale rywalizacyjnego), a każdy z nich, kierując się indywidualną racjonalnością, dąży do maksymalizacji własnych korzyści, co w efekcie prowadzi do wyczerpania lub zniszczenia tego zasobu dla wszystkich. Współczesnym przykładem jest przełowienie mórz i oceanów — poszczególne floty rybackie, dążąc do maksymalizacji własnych połowów, przyczyniają się do gwałtownego spadku populacji ryb dostępnych dla wszystkich.
Punktacja: Poprawne wyjaśnienie mechanizmu — indywidualnie racjonalne korzystanie z dobra wspólnego przez wielu użytkowników prowadzi do jego wyczerpania (1 pkt) + trafny współczesny przykład, np. przełowienie mórz, nadmierna emisja gazów cieplarnianych (1 pkt). 2 pkt.

9. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Państwo może finansować dobra publiczne z obowiązkowych podatków, które płaci każdy obywatel niezależnie od tego, czy chciałby dobrowolnie przyczynić się do wytworzenia dobra, więc nikt nie może uniknąć kosztów. Może też wprowadzać obowiązkowe opłaty lub składki (np. abonament czy opłatę za gospodarowanie odpadami), dzięki czemu koszt ponoszą wszyscy korzystający.
Punktacja: Za każdy poprawny instrument wraz z uzasadnieniem po 1 pkt (np. obowiązkowe podatki i składki, opłaty o charakterze przymusowym, ustawowe obowiązki finansowania, łączenie dobra z usługą płatną). Maksymalnie 2 pkt.

10. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Solidarność społeczna polega na wzajemnej odpowiedzialności członków społeczeństwa za siebie nawzajem, zwłaszcza za osoby słabsze i wykluczone. Przykład: system ubezpieczeń społecznych ZUS — pracujący składają się na emerytury obecnych emerytów.
Punktacja: Wyjaśnienie (1 pkt), przykład (1 pkt).

Skala ocen (orientacyjna, 22 pkt w każdej grupie)

bardzo dobry (5)	20–22 pkt
dobry (4)	17–19 pkt
dostateczny (3)	11–16 pkt
dopuszczający (2)	7–10 pkt
niedostateczny (1)	0–6 pkt

Progi: 90%, 75%, 50%, 30%. Progi w Twojej szkole mogą być inne. W zadaniach otwartych uznaj każdą odpowiedź poprawną merytorycznie, także sformułowaną inaczej niż przykład.

Ten sprawdzian online, z wyjaśnieniem każdej odpowiedzi: **matury-online.pl/sprawdzian/wos/dobro-wspolne**. Nauczyciele i korepetytorzy ułożą własną kartę z banku ponad 20 tys. zadań: **matury-online.pl/dla-korepetytorow**.